

CZU 027.7:347.78

ASPECTELE PLAGIATULUI: CLASIFICARE, PREVENIRE (STUDIU DE CAZ)

PLAGIARISM ASPECTS: CLASSIFICATION, PREVENTION USING CASE STUDY

Ala LÎȘI

Abstract: *The article is a study based on the analysis of the questionnaire „Aspects of Plagiarism: Classification, Prevention” which highlights the knowledge of the users of the USARB Scientific Library about plagiarism, methods of avoiding plagiarism, plagiarism detection software, the legal framework condemning plagiarism. Plagiarism is considered a social phenomenon that can be avoided by personal contributions, respecting the ethics of communicating information in the process of study and scientific research.*

Key words: *the use of information ethics, plagiarism, types of plagiarism, plagiarism avoidance, anti-plagiarism software*

Biblioteca mileniului III reprezintă o componentă importantă a sistemului informațional, asigurând accesul liber și nelimitat la gândire, cultură, instruire și cunoaștere. Utilizatorii bibliotecii contemporane trebuie să posede abilități de orientare în fluxul informațional, să fie apti de a selecta, a evalua și a gestiona cu pricepere volumul enorm de informație.

Evident că, utilizarea informațiilor, obținute în procesul de documentare, impune folosirea standardelor de utilizare etică a informației, precum și folosirea sistemelor informatice pentru păstrarea informațiilor despre sursele folosite. Este important ca informația să fie utilizată în limitele eticii și legalității.

Lucrările științifice se sprijină pe rezultatele obținute anterior, cuprinzând citări și referințe bibliografice, care confirmă documentar cunoașterea acestor rezultate, determină legătura actualei lucrări cu publicațiile sau cercetările precedente. În lucrarea „*Ghid de cultura informației*” Angela Repanovici relatează că „*Citările și referințele bibliografice sunt elemente obligatorii pentru orice lucrare științifică. Citarea reprezintă cea mai eficientă modalitate de stabilire a unei relații între ideile științifice actuale și cele precedente [...]*”[7, p.74].

Utilizarea unor idei, date și metode străine sau interpretarea textului fără citare este considerată drept *plagiat*, una din încălcările grave a eticii științifice. După cum menționează Septimium Chelcea: „*Plagiatul este o problemă de etică profesională în universități și, mai general, în lumea academică*”.[1]

Plagiatul reprezintă folosirea fără menționarea sursei ori a avizului autorului, a unor idei sau fraze, care apar ulterior ca noi și originale, cu un alt autor. Acesta se referă la copierea unor idei, a unui raționament, a unor pasaje sau la copierea integrală a unei opere de creație intelectuală, cum ar fi opera literară, artistică sau științifică.

Dicționarul Explicativ al Limbii Române definește *plagiatul* drept „*acțiunea de a plagia; plagiere. Operă literară, artistică sau științifică a altcuiva, însușită (integral sau parțial) și prezentată drept creație personală*”.[3]

În „Codul de etică și deontologie profesională a cercetătorilor și cadrelor universitare” (Republica Moldova) termenul „plagiat” reprezintă „expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic, a unor texte, expresii, idei, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale altor autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originale”. [2]

În prezent, fenomenul plagiatului în Republica Moldova, precum și în alte țări a devenit unul de masă, datorită „World”, „Wide”, „Web”, caracterizat fiind de modul de transmitere și circulație a informației. Cele mai afectate medii sunt cel academic și cel de creație. Plagiatul a devenit un adevărat fenomen social, cu multe aspecte și fațete. Prevenirea și combaterea plagiatului reprezintă unul dintre principalele scopuri cu referire la normele educației pentru informare în procesul de dobândire a culturii informaționale. În cadrul cursului *Bazele Culturii Informatiei*, Modulul 4 *Comunicarea informației, etica utilizării informației, metode de evitare a plagiatului și a dreptului de autor, folosirea unui soft de detectare a plagiatului. Procesul de citare și prezentare a referințelor. Softuri personale de gestiune a referințelor bibliografice: EndNote, Mendeley, Zotero (adăugarea, organizarea, citarea referințelor)* (http://tinread.usarb.md:8888/tinread/fulltext/on_line/nagherneac.pdf) utilizatorii Bibliotecii Științifice USARB sunt familiarizați cu aspectele plagiatului, tipurile plagiatului, cadrul legislativ care condamnă plagiatul, softuri de detectare a plagiatului.

Cunoașterea legislației, a celor mai utile metode de evitare a plagiatului, precum și a softurilor de detectare a plagiatului, stimulează respectarea eticii comunicării informației, prin evitarea acestui fenomen în procesul de studiu și cercetare.

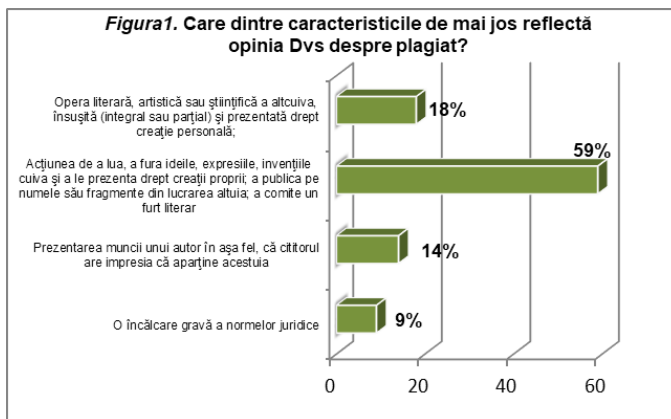
În luna februarie 2017, în Biblioteca Științifică USARB a fost aplicat chestionarul „Aspectele plagiatului: clasificare, prevenire” cu scopul studierii și determinării ce tipuri de plagiat cunosc utilizatorii, prin ce metode se poate evita plagiatul, ce softuri de detectare a plagiatului există, care este cadrul legislativ care condamnă plagiatul.

Sondajul a avut următoarele *obiective*: opiniile utilizatorilor privind caracteristicile plagiatului; identificarea cadrului legislativ care condamnă plagiatul; utilizarea metodelor de evitare a plagiatului de către utilizatorii bălțeni; constatarea tipurilor de plagiat și a softurilor de detectare a plagiatului cunoscute de către utilizatorii BȘ USARB.

În realizarea studiului am folosit metoda anchetei, aplicând ca instrument chestionarul care a inclus 4 întrebări închise (cu variante de răspuns deja formulate) și 3 întrebări semiînchise.

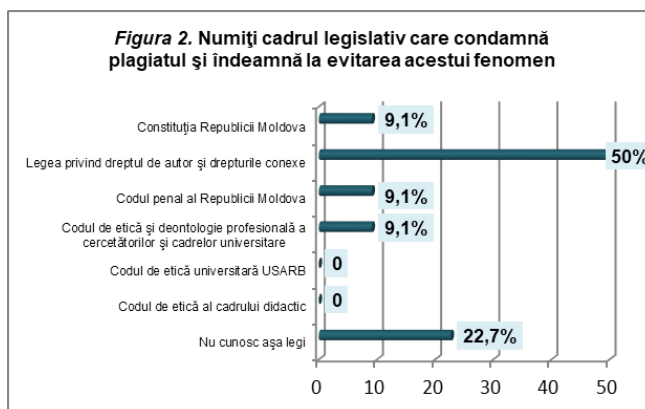
Chestionarul a fost aplicat pe un eșantion de 110 subiecți: studenți ai Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți: ciclul de studii licență (82%) și masterat (18%) de la diferite Facultăți: Facultatea de Litere (55%); Facultatea de Drept și Științe Sociale (9%); Facultatea Științe Reale, Economice și ale Mediului (18%); Facultatea Științe ale Educației, Pedagogie și Arte (18%); anii de studii 1, 2 și 3.

Plagiatul reprezintă un fenomen, o acțiune cu mai multe caracteristici. (Fig.1). Opiniile utilizatorilor ne demonstrează că plagiatul este cunoscut pentru utilizatorii Bibliotecii Științifice USARB și este perceput ca o acțiune de a lua, a

fura ideile, expresiile, invențiile cuiva și a le prezenta ca creații proprii, a comite un furt intelectual.

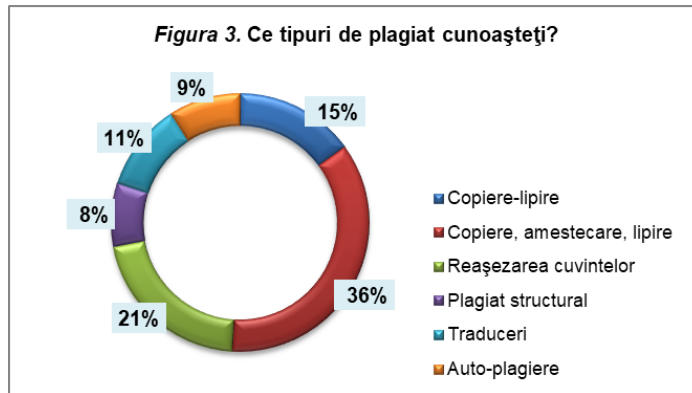
Evitarea plagiatul în procesul de studiu și cercetare științifică depinde de cunoașterea și respectarea *cadrlui legislativ care condamnă plagiatul și îndeamnă la evitarea acestui fenomen*” (Fig. 2).

Din opiniile subiecților stabilim, că cea mai recunoscută este „*Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe*”. Peste 22% din respondenți nu cunosc de existența a astfel de legi. Informarea sistematică a utilizatorilor despre legislația care condamnă plagiatul, va contribui la evitarea acestui fenomen în procesul de studiu și cercetare științifică. Includerea acestui subiect în cadrul cursului *Bazele Culturii Informației* va sprijini respectarea eticii comunicării informației și prevenirii plagiatului în cadrul USARB.

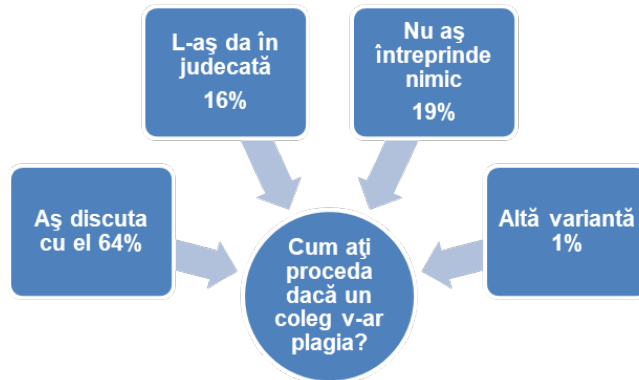
Distingem mai multe tipuri de plagiat. Plagiatul poate fi variat după formă și după conținut, poate fi voluntar și involuntar. Utilizatorii chestionați au menționat mai multe tipuri de plagiat. (Fig. 3) Printre cele mai cunoscute tipuri de plagiat sunt „*Copiere, amestecare, lipire*” (36%), „*Reașezarea cuvintelor*” (21%) și „*Copiere-lipire*” (15%).

Sociologul *Cris Park* menționează că: „În ultimii ani apar forme noi de plagiat, *din surse digitale*, numit *plagiatul digital*, care oferă noi oportunități și înlesnesc accesul. Acum studenții au acces rapid la o mare varietate de surse

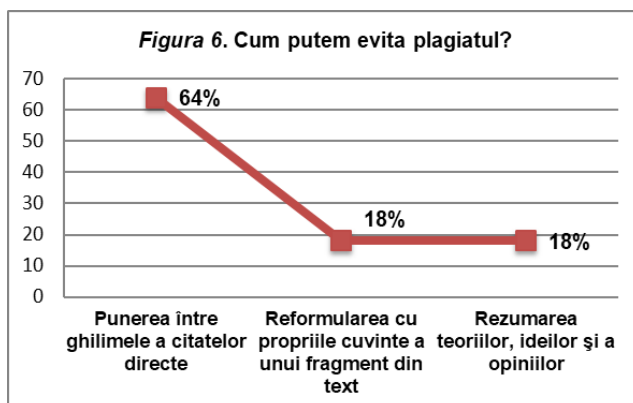
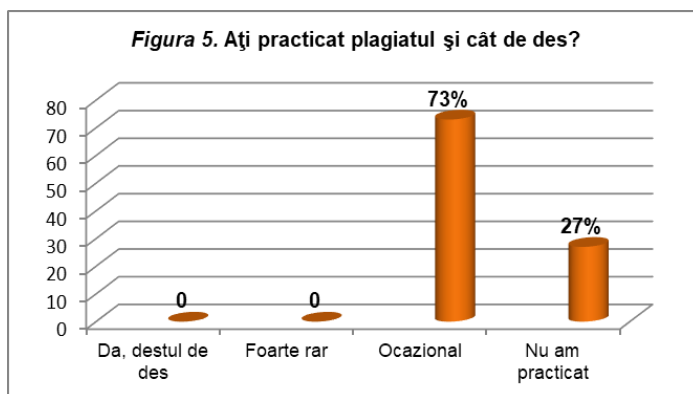
digitale, inclusiv baze de date full-text de pe CD-ROM și jurnale electronice pe Internet, majoritatea dintre care sunt rapid accesibil 24 de ore pe zi, 7 zile pe săptămână și pot fi descărcate de siguranța și confortul propriei lor camere.” [6]

Prin următoarea întrebare am stabilit comportamentul utilizatorilor în cazul plagierii din partea colegilor. (Fig. 4). Concluzionăm, că unii utilizatori încearcă să soluționeze cazurile de plagiat prin discuții sau prin indiferență față de acest fenomen, alții prin sancționarea încălcării dreptului de autor prin tragerea la răspundere a persoanei care a comis furtul literar. Un respondent a consemnat: „*Să indice numele meu*”, fiind cea mai corectă soluție.

Plagiatul este considerat drept încălcare a normelor de etică, fiind o faptă nedemnă. Lipsa pedepsei corespunzătoare, permite copierea și atribuirea ideilor, expresiilor cuiva, drept creații proprii. Fenomenul plagiatului se manifestă și în rândurile utilizatorilor Bibliotecii Științifice USARB, care au practicat plagiatul ocazional (73%) (Fig. 5). Prezența cazurilor de plagiat în rândurile utilizatorilor Bibliotecii, impune o mai mare promovare a cadrului legislativ, care condamnă plagiatul și contribuie la evitarea acestui fenomen și respectarea dreptului de autor, precum și a utilizării metodelor de evitare a acestuia (plagiatului).

Din afirmațiile respondenților am constatat că metodele de evitare a plagiatului sunt cunoscute utilizatorilor Bibliotecii, respectiv, plagiatul poate fi evitat. Punerea între ghilimele a citatelor directe reprezintă cea mai simplă și mai des utilizată metodă de evitare a plagiatului. (Fig. 6).

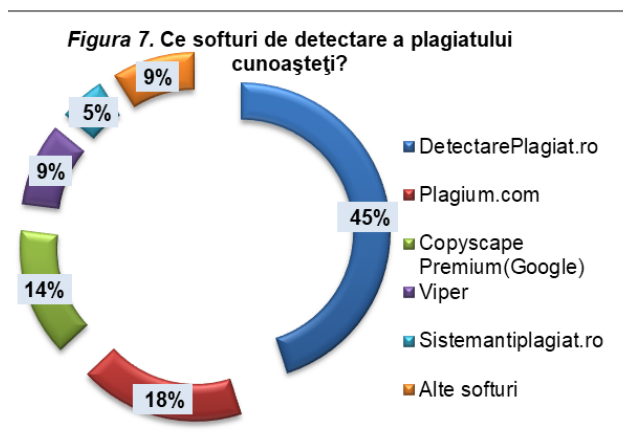

Noile tehnologii au creat variate programe, aplicații, softuri de analiză și detecție a plagiatului prin intermediul calculatorului. Acestea reprezintă instrumente online, unelte eficiente, care permit verificarea atât al textelor, cât și al articolelor de plagiat. Universitățile din întreaga lume apelează la servicii de detecție a plagiatului, care sunt cu plată, dar și gratuite. Majoritatea universităților din Suedia, Olanda și Elveția sunt abonate la servicii de detecție a plagiatului.

Software detectează toate documentele, care conțin aceleași propoziții sau fraze, în aceeași ordine a cuvintelor. Dacă citarea este făcută corect, adică propoziția este luată între ghilimele, indicată fiind și sursa, detectorul nu specifică plagiat. Cu regret, traducerile nu pot fi detectate, iar plagiatul structural poate fi detectat cu greu. Cu toate că „un document de pe Internet este al tuturor, dar prin aceasta nu devine și al fiecăruia în parte.” [9, p. 285]

Softurile anti-plagiat sunt variate. Utilizatorii chestionați au menționat că cel mai cunoscut este softul anti-plagiat *DetectarePlagiat.ro* (Fig. 7), care reprezintă un program de detecție a plagiatului, oferit în spațiul virtual gratuit. Fiind descărcat pe masa de lucru al calculatorului, permite verificarea lucrărilor în limba română. Este utilizat în mai multe universități din România și Republica Moldova, inclusiv USARB.

Mai puțin este cunoscută aplicația gratuită *Plagium.com* (18% din respondenți), care verifică on-line documentele de plagiat. Puțini utilizatori (9%) au menționat softul antiplagiat *Viper*, care este gratuit și se descarcă de pe rețeaua Internet. Sunt utilizatori care „Nu cunosc softuri de detecție a plagiatului”.

Din cele relatate mai sus, menționăm că unii utilizatori aplică programe și softuri anti-plagiat, alții nu cunosc de existența acestora. Sunt oare utilizatorii noștri originali și unici în lucrările scrise? Ne dorim ca utilizatorii Bibliotecii Științifice USARB să utilizeze programe și aplicații, sisteme și softuri anti-plagiat, care sunt oferite on-line gratuit, pentru a exclude cazurile de plagiere, încât lucrările, studiile, și tezele de licență, de master al utilizatorilor să fie apreciate pentru originalitate și unicitate.

Biblioteca Științifică USARB contribuie la ameliorarea fenomenului plagiatului în rândurile utilizatorilor prin prezentări orale; expedieri informaționale prin e-mail; în cadrul orelor *Bazele Culturii Informației*; în cadrul *Lunarului licențiatului, masterandului, doctorandului*; oferirea materialelor suplimentare care previn plagiatul: foi volante, flyere, semne de carte; prezentarea pe pagina web a Bibliotecii: *Mostre de prezentare a referințelor bibliografice* (<http://libruniv.usarb.md/mostre/Referinte.pdf>) și a *citărilor în text* (<http://libruniv.usarb.md/mostre/Citarea.pdf>); în rubrica PAGINĂ UTILIZATOR / Cercetătorului „Reguli pentru prezentarea referințelor bibliografice și citarea resurselor de informare : Ghid practic” (<http://ru.calameo.com/books/001133349734b4ace8119>)

Unii cercetători recomandă utilizarea unui sistem de detectare a plagiatului la nivel universitar, alții propun folosirea astfel de software la verificarea lucrărilor scrise de elevi.

În articolul „*Plagiatul – o problemă gravă pentru mediul academic!*” autorul Costel Daniel Livadaru menționează că: „Plagiatul ține de cultura generală a fiecăruia și poate fi o îndatorire a profesorului să explice cum și în ce situații trebuie introduse citate, cum trebuie făcute referirile și ce trebuie să includă acestea.” [5]

Studiul „*Aspectele plagiatului: clasificare, prevenire*” a reliefat concluzii importante, care accentuează însemnătatea cunoașterii legislației Republicii Moldova, care condamnă plagiatul, în scopul evitării plagiatului în procesul de studiu și cercetare științifică. Rezultatele sondajului relatează, că utilizatorii BȘ USARB sunt familiarizați cu metodele de evitare a plagiatului, sunt informați despre fenomenul plagiatului și legislația, care previne și combate furtul intelectual, aplică softuri antiplagiat.

Din afirmațiile utilizatorilor plagiatul este distins ca acțiunea de a lua, a fura ideile, expresiile, invențiile cuiva și a le prezenta ca creații proprii, iar cadrul

legislativ național care condamnă și previne plagiatul, necesită a fi cunoscut de către toți utilizatorii Bibliotecii Științifice USARB. Cunoașterea și utilizarea softurilor sau programelor anti-plagiat micșorează cazurile de plagiat în rândurile utilizatorilor Bibliotecii.

Este important nu numai cunoașterea diferitor forme de plagiat, dar și contribuții personale pentru a preveni acest fenomen, utilizând diferite metode de evitare a plagiatului: punerea între ghilimele a citatelor directe, reformularea cu propriile cuvinte a unui fragment din text, rezumarea teoriilor, ideilor și a opiniilor. Astfel, prin respectarea standardelor de onestitate, prin recunoașterea autorului lucrărilor originale, contribuim la evitarea plagiatului în procesul de studiu și cercetare științifică.

Referințe bibliografice:

1. CHELCEA, Septimiu. *Metodologia elaborării unei lucrări științifice* [on-line] [citat 08.08.2016]. Disponibil: http://istoriesociala.ro/pdf/Tiu/UCDC/Licenta/chelcea_metodologie_lucrare_stiintifica.pdf
2. *Codul de etică și deontologie profesională a cercetătorilor și cadrelor universitare* [on-line] [citat 05.08.2016]. Disponibil: http://edu.asm.md/tc_userfiles/cod-etica.pdf
3. *Dicționarul Explicativ al Limbii române* [on-line] [citat 02.08.2016]. Disponibil: <http://dexonline.ro/definitie/plagiat>
4. *Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe* [on-line] [citat 05.08.2016]. Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=336156>
5. LIVADARU, Costel Daniel. *Plagiatul – o problemă gravă pentru mediul academic!* [on-line] [citat 20.08.2016]. Disponibil: <https://livadarucostel.wordpress.com/2013/12/10/plagiatul-o-problema-gravapentru-mediul-academic/>
6. PARK, Chris. In: *Other (People's) Words: plagiarism by university students literature and lessons* [on-line] [citat 08.08.2016]. Disponibil: http://www.lancaster.ac.uk/staff/gyaccp/caeh_28_5_02lores.pdf
7. REPANOVICI, Angela. *Ghid de cultura informației*. București : Ed. Asoc. Bibliotecarilor din România, 2012. 115 p. ISBN 978-973-85962-9-0.
8. ROBU, Ioana. *Citarea bibliografică* : PowerPoint. Cluj, 2016. 15 sl.
9. UNGUREANU, Elena. Plagia(to)rismul în epoca Internetului: 10 sugestii de evitare. In: *Probleme actuale ale organizării și autoorganizării sistemului de cercetare-dezvoltare în Republica Moldova* : Materialele Conf. șt. (2011 ; Chișinău). Chișinău, 2011, pp. 283-288. ISBN 978-9975-105-52-1.